

“מפתחות שבין אדם לחברו” – סקירת הספר

ראשית יצאתי מבולבלת.
 מה נושא הספר? זה לא תרבות ישראלית יהודית
 אם כבר הכותרת של הספר “מפתחות שבין אדם לחברו” יותר מתאים לרעיונות המובאים
 בספר שכן הוא דן במוסר, אבל לאורך כל הדרך שזורות בספר הלכות כגון: ברית מילה, צום
 כיפור, שימוש בנפה לקמח.
 המסר שחוזר שוב ושוב – אנשים הם יותר “טובים” ויותר חכמים אם הם לומדים תורה,
 שומרים מצוות, מקיימים הלכות.

עמוד	נושא	הערות
3	משל על רבנים – אחד לימד הלכות והשני אגדות, שניהם קיימו שיעור אך כולם הגיעו רק לשמוע אגדות. כדי להסביר למה באו רק לשמוע אגדות מסבירים שאגדות משולות לחפצים זולים וחסרי ערך שבטח כולם מעוניינים בהם לעומת ההלכות שהם אבני חן יקרות.	ראשית, למה ההשוואה הזו בתחילת הספר? למה פותחים ככה ספר על תרבות יהודית? לסיפור יש מסר ברור ילדים שמעדיפים אגדות הם לא מבחינים בין עיקר ותפל, לעומת מי שבוחר להקשיב להלכות (חוקים) שהם באמת חכמים ומעדיפים “אבנים יקרות”.
7	נערכת אבחנה בין “פתגם” לסיפור מחיי חכמים	מה הרלוונטיות ולמה להשתמש במונח “חכמים”? האם מישהו שלא מקשיב לסיפורים של חז”ל פחות חכם?
8-9	עורכים אבחנה בין אגדות ילדים (לדוגי- הברווזון המכוער, זבה ו-3 הדובים) לבין סיפורי חז”ל שהן אמרות חכמות שמהם לומדים רעיונות מוסריים	הבחירה המגמתית וההשטחה של אגדות ילדים היא מעליבה, פוגענית ומקטינה. מראש לא מכבדים או נותנים מקום לסיפורים שאינם סיפורי ילדים, איך ילדים חילוניים יכולים למצוא את עצמם בתוך טקסט דתי מגמתי שכזה?
10	סיפור על עבריין צעיר שאומר לרב “יופי כמו שלך שייך רק לנשים” והרב עונה לו שהוא דווקא מאמין בו שיש לו יכולת פוטנציאל ללמידה(המוסר של הרב גבוה). אז הרב מחזיר אותו בתשובה והוא מפסיק לגנוב.	ראשית האמירה הפוגענית שיש לו יופי של בחורה היא מאוד בעייתית, מיזוגנית ופוגענית כלפי אותו אדם והיא נשמעת מפי רב. שנית, ההתנשאות של הרב וההחזקה של דעה שניתן להחזיר אותו לדרך הישר דרך הדת היא מגמתית, אין עוד דרך חזרה בתשובה? למה זה בכלל מוצג לילדים?
14	מספרים מהי חברותא	מה הרלוונטיות עבור ילדים בבית ספר ממלכתי להבין מהי חברותא? ומה זה קשור לנושא של תרבות ישראלית?
35	חז”ל מסבירים על החשיבות של ביקור חבר חולה	מדוע זקוקים לחז”ל כדי להעביר מסרים ערכיים על ביקור חבר חולה? מדובר בספר משלי חז”ל?
37-38	הסיפור על רבי גמליאל שנולד לו בן (יהודה) והוא חשש מעונש הרומאים אם יערוך לו ברית מילה. אישה רומאית הפגינה אומץ וחברות ונתנה לאימו של יהודה את בנה שאינו נימול כדי להגיע למלך ולהגן עליו מפני עונש מוות ובכך ניצל יהודה הודות לחברות בין שתי נשים.	למה צריך משל על ברית מילה כדי לדון אחר כך בנושא החברות, יש כל כך הרבה סיפורים ו”אגדות” בתרבות שלנו שמעידות על חברות. למה שוב לדון בהלכה של ברית מילה? למשל אפשר היה לספר על חברות אמיצה בין מתיישיבי הארץ, עולים חדשים, מנהיגים וכו’.

<p>עכשיו דיון על חשיבות הנפה בתהליך ניקוי הקמח ועל הדרך להבחין בין אדם נעים ואדם לא נעים – והמסר שלא יעזרו לך אם לא תהיה אדם נעים הליכות.</p> <p>יש עוד דרכים רבות וטובות להסביר על דרך ארץ- לא מצאו משל אחד שהוא לא כולל הלכה? כמו כן מה המסר? אדם שהוא כעסן לא ראוי שיסייעו לו? אסור לכעוס?</p>	<p>שיח על הפתגם "דרך ארץ קדמה לתורה" וכמובן משל עם הלכה : אישה נעימת הליכות שרצתה לנפות את הקמח שלה (כמובן שיש הסבר על מהי נפה ומה מנפים איתה) אבל לא היתה לה נפה אז היא ביקשה מהאופה להשאיל את הנפה וכמובן שנענתה בחיוב כי היתה מאוד מנומסת. לעומת אישה זעפנית וכעסנית שכשהיא היתה צריכה נפה האופה לא הסכימה להשאיל לה</p>	<p>44-45</p>
<p>ניסו להראות את ההשפעה החזקה של השפה – אבל הסיפור מאוד תמהוני ולא ברור איך הגענו עכשיו לבשר של חיה. אבל לא בחרו למשל בביטוי החילוני: "החיים והמוות ביד הלשון". כנראה כי ערכים באים מהמקורות של התורה. בסיפור תמיד יש רב והשאלות שאחרי הטקסט מנוסחות כך "ענו בחברותא" אי אפשר לומר "ענו בקבוצה"? זה מתאים לממלכת דת.</p>	<p>"נצור לשונך מרע"- כדי להמחיש לילדים את המשמעות משתמשים בסיפור על רב שביקש מעוזרו בשר טוב מהשוק וקיבל בשר לשון (כנראה של פרה) וכשביקש בשר לא טוב – גם קיבל את אותו הבשר - לשון.</p>	<p>56</p>
<p>פעם ראשונה שמשתמשים בטקסט בין זמננו אבל זו לא השפה היומיומית שלנו, "לשון הרע" הוא ביטוי תנכי, אצלנו אומרים "ריכולים", "מילים פוגעניות" דרכם מעבירים מסר של סבלנות.</p>	<p>שיר בנושא לשון הרע – ארקדי דוכין ומיכה שטרית, כדי לדבר על שיימיניג.</p>	<p>59</p>
<p>כמה זלזול יש בסיפור, ממש שיימיניג וגזענות כלפי כיעור. האם זו הדרך הבריאה להעביר מסרים? ועוד הרב שאמור לשמש דוגמא הוא זה שפוגע ומשפיל אותו ואת בני עירו, הכל בשביל להכניס מושגים של רב ואלוהים לתוך סיפור שאמור להעביר מסר פשוט של יחס הוגן כלפי כל אחד. בעצם רק כשהרב נזכר שהוא יציר בריאה של אלוהים הוא הבין את טעותו? האם צריך לסלוח לו על התנהגותו רק בגלל שהוא אדם חשוב וחכם?</p> <p>כל כך הרבה מסרים פוגעניים בסיפור אחר.</p>	<p>סיפור על רבי שמעון שהיה שמח כי לימד הרבה תורה, אבל הוא ראה אדם מכוער ואפילו שלום לא טרח להגיד לו. כמו כן שאל אותו הרב "האם כל בני עירך מכוערים כמורך?" האיש כל כך נעלב ואמר לרב ללכת לאלוהים ולשאול אותו למה הוא יצר אותי כל כך מכוער (ממש פגיעה עמוקה שמערערת את הקיום של אדם). רק אז נזכר הרבי שאלוהים יצר את כולם וגם את האיש המכוער (מזל שיש אלוהים להזכיר את זה) ואז הרבי ניסה להתנצל אבל האיש לא קיבל את סליחתו. אבל... לא ידע שהוא רב גדול בתורה. הרב הלך אחריו דרך ארוכה עד שהאיש המכוער פגש אנשים שהסבירו לו שהוא צריך לסלוח כי מדובר באדם גדול, מסבירים לנו שאדם גדול הוא =איש חשוב וחכם!</p> <p>ואז האיש אמר שאם ככה, הוא יסלח לו.</p>	<p>64</p>
<p>כנראה שזו הדרך הדתית להסביר על סובלנות וקבלת האחר אבל זו לא הדרך החילונית. אפילו בשיעור תנך לא קובעים עובדה שאלוהים-ברא את העולם- מסבירים לילדים שזו הגרסא התנכית, כאן זה נאמר בצורה ברורה שלא נותנת מקום לפרשנות. ומה לגבי ילדים שלא</p>	<p>משל המטבעות – אלוהים יצר אותנו ובשונה ממטבעות כל אחד מאיתנו שונה מאחר</p>	<p>66</p>

<p>מאמינים שאלוהים יצר אותנו? איפה המקום שלהם בספר? ומה הרלוונטיות לנושא של התרבות שלנו?</p>		
<p>במקום להסביר שיש תחרות בריאה בין חברים שמדרבנת את כולנו ומביאה אותנו להישגים, בחרו להסביר את הביטוי כך שמשמע שסופרים הם אנשים חכמים. או שיש פה חוסר הבנה של הביטוי או שיש ניסיון חבוי לומר שמי שכותב ספרים הוא אדם חכם. ומה קשור התלמידים? ממתי לסופר יש תלמידים שהופכים להיות חכמים? מאיפה הם הגיעו פתאום? אולי משיעור גמרא?</p>	<p>”קנאת סופרים תרבה חוכמה” הסבר: ”תחרות וקנאה בין אנשים חכמים (כתוב שהם סופרים) מעודדת אותם ללמוד הרבה כדי להיות חכמים עוד יותר, הם עצמם מרוויחים חכמה ותלמידיהם זוכים לדעת יותר”</p>	<p>92</p>
<p>המצווה הדתית של חתונה היא זו שריכזה את ליבה הקשה של הרבנית והרב (הגב) היה רחום וחונך מלכתחילה. ושוב, על הדרך יש מצוות חיתון וסיוע לעני לחתן את ביתו.</p>	<p>סיפור על רב שפנה אליו יהודי שרצה לחתן את ביתו, והרב בטעות תרם לו מטבעות זהב במקום לתת לו מטבעות נחושת. כשהוא גילה זאת הרבנית היתה מאוד כעושה ודווקא הרב מיד בירך את האיש. לאחר מכן מראים שעברו ליד בית העני ושמעו שחיתן את ביתו אז הרב אמר לאישתו ”ראי באיזו מצוה זיכה אותנו ה” ואז האישה התרצתה והסכימה להשאיר את הכסף.</p>	<p>105</p>
<p>זהו המונח התנכי לתרומה והתנדבות למען הקהילה, זה מתאים לבית ספר דתי.</p>	<p>גמילות חסדים- מסבירים מהו חסד</p>	<p>108</p>
<p>שואלים את הילדים גם ”מדוע לדעתכם השבת מתוארת כמתנה” מדוע באמת? ולמה שוב מצוות והלכות בספר שאמור לספר לנו סיפורי מורשת? איך זה קשור לתת הנושא של ערכים? בספר תנך מדברים ומספרים על השבת.</p>	<p>פתאום מספרים אגדה בשם ”מתנה” כשעם ישראל היה במדבר אמר ה' למשה:”יש לי מתנה טובה בשבילך, קוראים למתנה שבת, והיא לא רק בשבילך היא לכל עם ישראל, לך תודיע להם על המתנה שהם יקבלו”.</p>	<p>138</p>
<p>האם לא מספיק להבין שטעינו? צריך גם שהחורים בקיר יזכירו לילדים הצעירים את ההתנהגות הלא טובה שלהם? האם ילדים נדרשים לעשות מעשים טובים כדי לכפר על עוונותיהם? ומה המסר הזה שאומר שתהיה לך עדות לכל המעשים הרעים שלך ויהיה מאוד קשה להשתנות אם בכלל? סיפור קשה מאוד בעיניי שלא בא מכיוון חיובי לחינוך. מאוד קשה לכפר חטאים כנראה.</p>	<p>תחת הנושא יום כיפור: סיפור המסמרים שבקיר – מסופר על ילד שהתנהג בצורה לא יפה, אביו התייאש מלנסות להסביר לילד איך להתנהג. ואז החליט האב לנעוץ מסמר בקיר כל פעם שהתנהג לא יפה. כשהילד נכנס וראה את הקיר מלא מסמרים הוא פרץ בבכי ושאל איך אפשר להוציא את המסמרים. אז האב אמר לו כל יום שלא תעשה משהו רע אוציא מסמר אחד. אבל אז כשהקיר היה נקי ממסמרים - שוב הבן בכה כי הבין שאמנם אין מסמרים אך נשארו החורים. ואז הבן החליט שיעשה מעשים טובים ואחרי כל מעשה טוב יסתום חור אחד.</p>	<p>147</p>
<p>אפשר להבין שנהוג לבקש סליחה בכיפור אבל תפילה ובקשת סליחה מאלוהים – היא רק דרך אחת לחוות את יום כיפור, הדרך שמאמינה באלוהים ובצורך לבקש ממנו שיסלח לנו. מהל גבי הכפרה החילונית?</p>	<p>ביום כיפור מבקשים סליחה מחברים וגם בתפילה מאלוהים</p>	<p>150</p>

	הסליחה היומיומית, האם באנו ללמוד על יום כיפור או על ערך הסליחה?	
158	<p>“מפתחות למועדי ישראל” – הראשון הוא יום כיפור והשני הוא יום הזיכרון ליצחק רבין, לאחר מכן השבת וירושלים</p>	<p>מה אלה המפתחות האלה? מדוע דווקא נבחרו הנושאים הללו? למה יום כיפור הוא “מפתח” ולמה יום הזיכרון לרצח רבין מגיע מיד אחריו? איך השבת וירושלים קשורים בכלל למועדי ישראל?</p>
158-159	<p>רצח רבין – “המחלוקת בארץ על דרכו של רה”מ גברה ואז נרצח רבין על ידי יהודי שלא הסכים לתהליך השלום שהנהיג” ואז יש הסבר למהי מחלוקת. כמו כן יש קומיקס שאומר “אני לא מסכים עם רבין, אני סבורה שאי אפשר להגיע לשלום עם ערבים”, “אני תומכת ביצחק רבין”, “אני ממש מתלבט אם המחיר של השלום יהיה טוב או לא טוב לנו”</p>	<p>אי אפשר להתייחס לרצח רבין מבלי ללמד את העובדה שהייתה הסתה שהובילה לרצח. יהודי-דתי רצח בעקבות הסתה, במיוחד של רבנים, שהשפיעה עליו. יש את נושא המחלוקת בעם ויש מקום ללמד על קבלת דעות שונות בדרכים מקובלות, אבל האקט של הרצח הוא תוצאה של הסתה, ואי אפשר להתעלם מזה. או שלמדים את זה כמו שזה היה באמת, או שלא מלמדים את זה.</p> <p>באמת? אבוי לנו אם כל מי שלא יסכים יקבל לגיטימציה לרצוח, אסור לשום אופן ללמד דרך הספר הזה את נושא רבין. רצח הוא מעשה מתועב שיש לגנותו.</p> <p>כמו כן, איך הגענו לנושא פוליטי? אפשר או אי אפשר לעשות שלום עם ערבים? אם כבר היו מצטטים את 10 הדברות – לא תרצח. ואיפה בכלל מורשת רבין?</p>
166	<p>עוד ברצח רבין, הסבר על מהי דמוקרטיה עם קצת הטייה</p> <p>“במדינת ישראל החלטות נקבעות על ידי הרוב, המיעוט (מיהו?) צריך לכבד את החלטת הרוב והרוב צריך להתחשב ברגשות ובדעותיו של המיעוט ולהימנע מפגיעה בזכויותיו”.</p>	<p>ואיך ההסבר על מהי דמוקרטיה רלוונטי לנושא הספר, הפרק על רבין, ומי הוא המיעוט שנפגע? אותם יהודים דתיים שרצחו את רבין. מהו המסר שאם יפגעו בזכויות המיעוט הם עלולים לפגוע בחזרה?</p>
172-174	<p>“פרק השבת” – מצטטים את תפילת יום השבת, קידוש. תמונות והסבר על הטקסים של השבת – הדלקת נרות, קידוש, הבדלה</p>	<p>למה קשורה השבת הדתית במועדים מיוחדים של ישראל? אצל רובינו השבת נראית אחרת. ארוחת השבת היא ארוחה משפחתית, והדגש הוא על המשפחתיות ולא על הטקס הדתי. השבת עצמה היא של מנוחה\טיולים\קולנוע\בילוי וכך צריך לציין גם בכיתה – זהו בית ספר ממלכתי חילוני ולא דתי והתכנים צריכים להתאים לאורח החיים של התלמידים.</p>
	<p>ירושלים – תמונה של דגם ירושלים בימי בית המקדש השני וסיפרו על חורבן בית שני</p>	<p>דילוגים, קפיצות, חוסר סדר, מסרים בעייתיים או עמומים ובעיקר, הרבה מאוד דת והעדר מוחלט של כל השאר.</p>